

اِلاَّ مَا
 مَلَكَتْ
 اَيْمَانُكُ
05;ْ كِتَابَ
 اللهِ
 عَلَيْكُمْ
 وَاُحِلَّ
 لَكُمْ مَا
 وَرَآءَ
 ذَلِكُمْ
 اَنْ
 تَبْتَغُوا
 بِاَمْوَالِ
03;ُمْ
 مُحْصِنِينَ
 غَيْرَ
 مُسَافِحِين
14; فَمَا
 اسْتَمْتَعْ
78;ُمْ بِهِ
 مِنْهُنَّ
 فَاَتُوهُنّ
14;
 اُجُورَهُنّ
14; فَرِيضَةً
 وَلاَ
 جُنَاحَ
 عَلَيْكُمْ
 فِيمَا
 تَرَاضَيْتُ
05;ْ بِهِ مِنْ
 بَعْدِ
 الْفَرِيضَة
16; اِنَّ اللهَ
 كَانَ
 عَلِيمًا
 حَكِيمًا "...Haram olanlar
dışındaki kadınlarla evlenmeniz, namuslu olarak ve zinaya sapmaksızın yaşamak ve mallarınızdan
onlara mehir vermek şartıyla size helâl kıllındı. Artık o kadınlardan hangisiyle yaranmanız
olmuşsa, ücretlerini belirlendiği şekliyle verin. Mehir miktarını belirledikten sonra aranızda
gönül hoşluğu ile uyuştuğunuz miktar hakkında üzerinize bir vebal yoktur".[\[3\]](#)
 وعن ابن عباس
 رَضِيَ
 اللّهُ
 عَنْهما قال:
 لَمَّا
 تَزَوَّجَ
 عَليٌّ

فَاطِمَةَ
رَضِيَ
اللّهُ
عَنْهما
أرَادَ أنْ
يَدْخُلَ
بِهَا
فَمَنَعَهُ
رسولُ
اللّهِ
حَتَّى
يُعْطِيَهَا
شَيْئاً.
فقَالَ:
لَيْسَ لِي
شَىْءٌ.
فقَالَ:
أعْطِهَا
دِرْعَكَ.
فَأعْطَاهَا
دِرْعَهُ
ثُمَّ دَخَلَ
بِهَا Abdullah b. Abbas (r.a) tan rivayet edildiğine göre,
Hz. Ali, Hz. Fâtima ile evlenirken Resulullah (s.a.s) kendisine; "O`na bir şey ver" dedi. Ali:
"Bende bir şey yok" deyince de; "Hutamî zırhını verebilirsin"[\[4\]](#) buyurdular. Bir kadınla
evlenmek isteyen bir sahabeye Allah`ın elçisi mehir vermesini bildirdi. Evinden de eli boş
dönünce; "Demirden bir yüzük de olsa bak" deyip, yeniden eve
gönderdi. Yine boş dönünce, ne miktar Kur`an-ı Kerîm bildiğini sordu ve
sonunda şöyle buyurdu: "Haydi git, onu sana bildiğin Kur`an karşılığında verdim"[\[5\]](#) Bu
konudaki ayet ve Hadislerden şu sonuca varılmıştır. Resulullah (s.a.s), mehirsiz hiç bir
evliliğe ruhsat vermemiştir. Eğer mehir vacip olmasaydı, bunu göstermek için arada
bir onu terk ederdi. Diğer
yandan, sahabe devrinden bu yana islâm bilginleri mehir üzerinde icma etmişlerdir[\[6\]](#)
Aile yuvasıyla ilgili görevlerin en güzel şekilde yerine getirilmesi için eski
çağlardan beri kadınla erkek arasında bir görev bölümü yapılmıştır.
Erkek, evin dışındaki işlerle uğraşır ve gerekiğinde ağır işlerde çalışarak geçim
için kazanç sağlar. Kadın da evin yönetimi, yemeğin hazırlanması,
çocukların bakım ve terbiyesiyle uğraşır. Bu yüzden bütün malî
yükümlülükler kadının değil, erkeğin görevidir. Mehir ve
bütün kapsamıyla nafaka bu yükümlülükler arasındadır. Bu
görev bölümü erkekle kadının yaratılışına ve ilâhî sünnete
de uygundur. Erkek daha güçlü olduğu için çalışıp kazanmaya
daha yatkındır. Kur`an`da şöyle buyurulur:
اَلرِّجَالُ
قَوَّامُونَ
عَلَى
النِّسَآءِ
بِمَا

فَضَّلَ
اللهُ
بَعْضَهُمْ
عَلَى بَعْضٍ
وَبِمَآ
اَنْفَقُوا
مِنْ
اَمْوَالِهِمْ "Erkekler, kadınlardan daha güç*ü kuvvetlidirler. Yani ailinen reisidirler. Bunun sebebi şudur: Allah onlardan kimini kiminden üstün kılmıştır. Bir de erkek, mallarından evin geçimiini sağlamaktadır". [7] Mehir, nikâh akdinin rükün veya şartlarından değildir. Bu yüzden mehirsiz akdedilecek nikâh geçerli olur ve kadın emsal mehire hak kazanır. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulur:
لاَ جُنَاحَ
عَلَيْكُمْ
اِنْ
طَلَّقْتُمُ
النِّسَآءَ
مَا لَمْ
تَمَسُّوهُنَّ اَوْ
تَفْرِضُوا
لَهُنَّ
فَرِيضَةً
وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى
الْمُقْتِرِ
قَدَرُهُ
وَعَلَى
الْمُقْتِرِ
قَدَرُهُ
مَتَاعًا
بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا
عَلَى
الْمُحْسِنِينَ "Kendileriyle cinsel temasta bulunmadığınız veya kendilerine bir mehir tayin etmediğiniz kadınları boşamışsanız, bunda üzerinize bir sakınca yoktur". [8] Bu ayette, cinsel birleşmeden veya mehir tesbitinden önce kadını boşamanın geçerli olduğu belirtilmektedir. Boşama ancak sahib nikâhtan sonra mümkün olduğuna göre, ayet, akit sırasında mehrin konusulmasının ne bir rükün ve ne de bir şart olmadığına delâlet eder. [9] Ukbe b. Âmir (r.a)'ın naklettiği şu hadis de yukarıdaki anlamı destekler. أنَّ رسولَ اللّهِ قاللِرَجُلٍ:
أتَرْضَى أنْ
أُزَوِّجَكَ
مِنْ

فُلاَنَةَ؟
قالَ: نَعَمْ،
وَقالَ
لِلْمَرأةِ:
أتَرْضَيْنَ
أنْ
أُزَوِّجَكِ
مِنْ
فُلاَنٍ؟
قالَتْ:
نَعَمْ .
فَزَوّجَ
أحَدَهُمَا
مِنْ
صَاحِبِه:
فَدَخَلَ
بِهَا وَلَمْ
يَفْرِضْ
لَهَا
صَداقاً
وَلَمْ
يُعْطِهَا
شَيْئاً،
وَكَانَ
مِمَّنْ
شَهِدَ
الحُدَيْبِيِ
17;ةَ، وَكَانَ
لَهُ سَهْمٌ
بِخَيْبَرَ.
فَلَمَّا
حَضَرَتْهُ
الْوَفَاةُ
قالَ: إنَّ
رسُولَ
اللّهِ
زَوَّجَنِي
فُلاَنَةَ
وَلَمْ
أُفْرِضْ
لَهَا
صَدَاقاً
ولَمْ
أُعْطِهَا
شَيْئاً.
وَإنِّي
أُشْهِدُكُمْ
18; أنِّي قَدْ

أعْطِيْتُهَا مِنْ
صَدَاقِهَا
سَهْمي
بِخَيْبَرَ;
فَأَخَذَتْهُ
فَبَاعَتْهُ
بَعْدَ
مَوْتِهِ
بِمِائَةِ
ألْفٍ Hz. Peygamber bir adama: "Seni filanca kadınla evlendireyim mi?" demiş; erkeğin; "evet" demesi üzerine, kadına hitaben; "Seni filanca erkekle evlendirmeme razı oluyor musun?" diye sormuştı. Kadının da "evet" demesi üzerine, onları evlendirdi. Herhangi bir mehir belirlenmeksızın evlilik gerçekleştı. Bu erkek vefatı sırasında şöyle dedi: "Resulullah (s.a.s), beni filanca kadınla evlendirdi. Bir mehir konuşulmadı ve kadına bir şey de vermedim. Ona mehrim olarak Hayber`deki hissemi veriyorum". Kadın bu hisseyi almış ve yüz bin lira karşılığında satmıştır.[\[10\]](#) Yalnız Malikîler mehri, nikâhın bir rüknü olarak kabul ederler. Eşler mehirsiz olarak veya şarap, domuz eti gibi şer`an mal sayılmayan bir şeyi mehir yaparak evlenseler Malikîler dışında çoğunluğa göre akit geçerli olur. Mehrin üst ve alt sınırı: Mehrin en çok miktarı için bir sınır getirilmemiştir. Ayette;
وَاِنْ
اَرَدْتُمُ
اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ
مَكَانَ
زَوْجٍ
وَاَتَيْتُمْ
اِحْدَيهُنَّ قِنْطَارًا
فَلاَ
تَأْخُذُوا
مِنْهُ
شَيْئًا
اَتَأْخُذُونَهُ
بُهْتَانًا
وَاِثْمًا
مُبِينًا "Onlardan birisine yüklerle mehir vermiş olsanız bile, içinden bir şey almayıınız".[\[11\]](#) buyurulur. Hz. Ömer bunu 400 dirhemle sınırlamak istemiş, aksi halde fazlanın beytü`l-mâle gelir kaydedileceğini ilân etmiştir. Hz. Ömer`in dayandığı delil; Hz. Peygamber`in eşi ve kızları için 480 dirhemden daha fazla mehir verilmemesi idi. Hz. Ömer minberden indikten sonra Kureyşli bir kadın, yukarıdaki ayeti okuyarak, Allah`ın mehir için bir sınır getirmedigini, aksine, kadınları yükler dolusu mehre lâyık gördüğünü belirtti. Bunun üzerine yeniden minibere çikarak, sözünü geri aldı ve şöyle dedi: "Size, kadınlarınız için 400

dirhemden fazla mehir vermenizi yasaklamıştım. İsteyen, malından dilediği kadar verebilir".[\[12\]](#) Ebû Hanîfe`ye göre, mehrin en az miktarı on dirhem gümüş veya bunun karşılığıdır. Hz. Peygamber devrinde bu kadar para yaklaşık iki kurbanlık koyun bedelidir. Hırsızlıkta, had cezasının uygulanmasını gerektiren en az miktar bir dinar altın para olup, mehirde buna kıyas yapılmıştır. Çünkü bir dinar altın para, on dirhem gümüş paraya satın alma gücünde eşit durumda idi. İmam Malik`e göre mehrin en az miktarı üç dirhemdir. Bu mezhep de kendi hırsızlık nisabını ölçü olarak almıştır. imam Şafiî ve Ahmed b. Hanbel, en az miktar için bir sınır koymamışlardır. Delilleri; mehir ayetinde malın azına bir sınır konulmamasıdır.[\[13\]](#) Mehrin konusu: Satışı veya kullanılması yasak olmayan her şey mehir olarak verilebilir. Menkul ve gayrimenkul mallar, ziynet eşyası, hayvanlar, misli şeyler ve hatta menkul veya gayri- menkul bir maldan yararlanma hakkı bunlar arasındadır. Ancak İslam`ın yasak ettiği şeyler, meselâ; alkollü içkiler, domuz, ölmüş hayvan etleri mehir olamaz. Bu gibi şeyler mehir yapıldığı takdirde, nikâh akdi mehirsiz yapılmış sayılır ve kadın emsal mehere hak kazanır.[\[14\]](#) Kur`an-ı Kerîmi veya helâl ve haramdan bazı dinî hükümleri öğretmenin mehir sayılıp sayılmaması fakihler arasında tartışılmıştır. İlk Hanefî müçtehidlerine göre, Kur`ân ve fıkıh öğretimi mehir yerine geçmez. Çünkü, helâl kılınan kadınları belirleyen ayetteki:

تَبْتَغُوا
بِاَمْوَالِكُمْ "mallarınızla istemeniz."[\[15\]](#) ifadesi buna engeldir. Kur`an öğretimi ve benzeri ameller taat niteliğinde olup, kişi bunları Allah`a yaklaşmak için yapar. Bu yüzden ilk üç Hanefî müçtehidine göre, bunun için iş akdi yapmak geçerli olmaz. Böyle bir durumda kadın emsal mehere hak kazanır. Çünkü bu, mal olarak karşılığı bulunmayan bir yararlanmadır. Sonraki Hanefî fakihleri ise, Kur`ân-ı Kerîm öğretimi ve diğer dini hizmetlerin; şartların değişmesi ve geçim için insanların çok meşgul olması gibi sebeplerle olan ihtiyaçç yüzünden, bir ücret karşılığında yapılabileceğine fetva verdiler. Delil; Hz. Peygamber`in bildiği Kur`ân-ı eşine öğretmesi karşılığında bir erkeği evlendirmesidir. İlk Hanefî müctehidleri, bu hadisi te`vil ederek, mehirsiz evlendirmenin Hz. Peygamber`e mahsus bir muamele olduğunu söyemişlerdir.[\[16\]](#) Mehrin çeşitleri Mehir genel olarak mehr-i müsemma ve mehr-i misil olmak üzere ikiye ayrılır. Mehr-i müsemma da muaccel ve müecel diye kendi içinde ikiye ayrılır. 1. Mehr-i müsemma: Bu, nikâh akdi sırasında veya daha sonra eşlerin karşılıklı rıza ile belirledikleri mehirdir: وَاِنْ
طَلَّقْتُمُوهُنْ
قَبْلِ اَنْ
تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ
فَرَضْتُمْ
لَهُنَّ
فَرِيضَةً
فَنِصْفُ مَا
فَرَضْتُمْ
اِلاَّ اَنْ
يَعْفُونَ

اَوْ
يَعْفُوَ
الَّذِى
بِيَدِهِ
عُقْدَةُ
النِّكَاحِ
وَاَنْ
تَعْفُوآ
اَقْرَبُ
لِلتَّقْوَى
وَلاَ
تَنْسَوُا
الْفَضْلَ
بَيْنَكُمْ
اِنَّ اللهَ
بِمَا
تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ "Eğer siz, onları kendilerine temas etmeden önce boşar, fakat daha önce onlara bir mehir tayın etmiş bulunursanız, bu tayın ettiğiniz mehrin yarısı onlarındır"[\[17\]](#). Mehr-i müsemma da peşin verilip verilmeme durumuna göre ikiye ayrılır: a) Mehr-i muaccel: Eşlerin miktarını belirledikleri mehir, nikâh akdi sırasında ödenebileceği gibi, sonraki bir tarihte de ödenebilir. İşte akit sırasında peşin olarak ödenen mehre "mehr-i muaccel (peşin mehir)" denir. Eşler, mehrin miktarını belirlemekle birlikte, ödeme şeklini tesbit etmemişlerse, peşin ödenemecek miktar örfe göre belirlenir. Örf, tamamının peşin veya ileride ödenmesi yahut bir bölümünün, örneğin üçte birinin veya yarısının peşin, geri kalanının sonradan verilmesi şeklinde meydana gelmişse buna göre hareket edilir. Çünkü mehrin ödeme şekli üzerindeki örf, aksi kararlaştırılmış ça eşler arasında şart koşulmuş gibidir. Hadiste;
"Müslümanların güzel gördüğü şeyler Allah nezdinde de güzeldir"[\[18\]](#) buyurulmuştur. Bazı fakihler, zifaftan önce kadına mehrin bir kısmını vermeyi müstehap görürler. Bu konuda, Hz. Ali'nin, Fâtıma (r.anhâ) ile evlenirken zifaftan önce mehir olarak zırhını vermesi uygulamasına dayanırlar. Bu evlilik Medine`de, Hicret`in ikinci yılında vuku bulmuş ve mehrin ödenmesi konusunda Medîne örfüne uyulmuştur.[\[19\]](#) Bugün Mısır`da geçerli olan örfe göre, genel olarak, mehrin üçte ikisi peşin alınır. Fas`ta ise mehrin yarısı peşin ödenir.[\[20\]](#) b) Mehr-i müecel: Mehrin tamamını peşin olarak değil de, evlenmenin sona ermesi, beş yıl, on yıl sonunda veya kocanın ölümü halinde ödenmesi kararlaştırılabilir. İşte bu şekilde, ödenmesi belirli bir vadeye bağlanmış olan mehir "mehr-i müecel (vadeli mehir)" adını alır. Bu durumda kadın, belirlenen vade gelmeden önce mehri isteyemez. Miktarı belirlendiği halde, ödeme şekli belirlenmemiş olan ve bu konuda örf de bulunmayan durumlarda, mehir; boşanma veya eşlerden birisinin ölümü halinde peşine dönüşür. Boşamanın kesin (bâin) veya cayılabilir (ric`î) olması arasında bir fark yoktur. Ancak, ric`î boşama halinde mehir, iddetin sonunda peşin mehre dönüşür.[\[21\]](#) 2) Mehr-i misil: Kadının emsaline göre takdir edilen mehir. Kadın, şu durumlarda mehr-i misle hak kazanır: a) Nikâh akdinde mehrin zikredilmemiş olması halinde mehr-i misil gereklidir. Mehrin zikredilmemesi, akdin fesatını gerektirmez. Çünkü nikâh, evlenecek olan

çiftlerin icab-kabûlüyle tamam olur. Mehr ise nikâhın rüknü değildir ve bundan dolayı nikâh akdinin inikat ve sıhhati, mehrin zikredilmesine bağlı değildir. Mehr zikredilmediği halde koca vefat ederse karısı mehr-i mislini terikeden alır, kadın vefat ederse vârisleri kocadan mehri misli alırlar. b) Mehrin, tayın edilmiş olmakla birlikte mehr hakkında bilgisizliğin fazla olması (el-Cehâletül-fahişe) veya gayr-ı mütekavvim bir mal olarak tayın edilmesi halinde mehrî misil gerekir. Mehrin ev, araba, hayvan, elbise vb. şekilde mutlak olarak zikredilmesi halinde fâhiş cehaletten sözedilir ve bu durumda mehr-i misil gerekir. Çünkü bu cins isimler farklı larda ve değerlerde olabileceğinden anlaşmazlık ve çekişmeye götürür. Meselâ, mutlak olarak ev denildiğinde evin müstakıl, büyük veya küçük olması, manzarası vb. gibi problemleri beraberinde getirebilir. Bunun yanında şeriatın domuz, içki gibi mütekavvim mal kabul etmediği şeylerin mehrin olarak tayını halinde bunlar geçersizdir ve mehr-i misil tahakkuk eder. c) Taraflar arasında mehr-i ortadan kaldırma konusunda bir anlaşma varsa yine mehr-i misil gerekir. Mehr şâriin nikâh akdinde uyulmasını emrettiği hükümdür. Bundan dolayı tarafların mehri kaldırma yetkisi yoktur. Eğer akde bitişik bir şartla onu kaldırılmaya teşebbüs ederlerse bu şart fâsiddir. Bu durumda akit sahib ve şart geçersiz olur. Bunun en önemli misâlini şigar evliliği oluşturmaktadır. Şigar evliliği iki kadının mehrin zikredilmeksızın birbirine karşılık olmak üzere iki erkekle evlendirilmesidir. Burada nikâh akdi geçerli fakat şart geçersizdir ve mehrin zikredilmediğinden mehr-i misil gerekir. Şigar evliliği Ahmed b. Hanbel, İmam Mâlik ve İmam Şafîîye göre fâsiddir [22]. d) Mehrin zikredilip zikredilmediği konusunda karı-koca arasında ihtilâf ortaya çıkarsa Mehr-i misil gerekir. Ancak hangisi delil getirirse kabul olunur. Delil getiremezlerse mehrin zikredilmedi (münkir) diyenden yemin istenir. Yeminden kaçinrsa (nükul), mehrin zikredildiğini söyleyenin davası sabit olur. Yemin ederse mehr-i misil gerekir. [23] Mehr-i Mislin takdiri: Mehr-i misli tayın için evlenecek olan kadının babası kabîlesinden; yaş, güzelliğ, mal, şehir, takvâ, akıl, dine bağlılık, bekâret, iffet, ilim, edeb, güzel ahlâk, çocuk sahibi olma gibi çeşitli vasıf larda benzeri olan kadınların mehirleri dikkate alınır. Bu benzerlik iki tarafın yanı mehrin tayın olunacak kadın ile denk ve benzeri kadınların akit sırasında sahip oldukları vasıflar itibarıyle araştırılır. Bu vasıfların akitten sonra artması veya eksilmesi emsallığın meydana gelmesine zarar vermez. Eğer babası tarafından benzeri bulunmazsa babasının kabîlesine denk olan kabîleden emsali kadınların mehri takdir edilir. Kadının bu durumlarda benzeri bulunmadığı takdirde Mehr-i misil iki adil erkek veya bir erkek iki kadının şahadetiyle sabit olur. Eğer adil şahid bulunamazsa söz yeminle beraber kocaya aittir. Koca mehr-i misli tayinden kaçinrsa mehrin miktarını tayın için hâkime başvurabilir. Bu hükümeler, ihtilâf ortaya çıkması halindedir. Eğer mihir konusunda ittifak hasil olursa kabul olunur. [24] Mehrin Sahibi: Mehrin, evlenecek olan kadının hakkıdır. Babası veya dedesi mehrin kadın adına alabilir, fakat ona sahip olamaz. Ancak kadın razı olmazsa, velisine yapılacak mehrin öemesi geçerli değildir. Kadın; küçük, akıl hastası veya bunamış olursa, bu takdirde mehrin malî velâyeti haiz olan veliye verilir. Ahmed b. Hanbel, baba için, mehrin yanında bir meblağ alma hakkını tanımiş ve delil olarak da, Hz. Şuayb`ın kızıyla evlenmek için Hz. Musa`nın sekiziyıl çobanlık yapmasını delil göstermiştir. Kur`ân-ı Kerîm`de şöyle buyurulur:

قَالَ اِنِّى
اُرِيدُ اَنْ
اُنْكِحَكَ
اِحْدَى
ابْنَتَىَّ

هَاتَيْنِ
عَلَى اَنْ
تَأْجُرَنِى
ثَمَانِيَةَ
حِجَجٍ
فَاِنْ
اَتْمَمْتَ
عَشْرًا
فَمِنْ
عِنْدِكَ
وَمَا
اُرِيدُ اَنْ
اَشُقَّ
عَلَيْكَ
سَتَجِدُنِى
اِنْ شَآءَ
اللهُ مِنَ
الصَّالِحِينَ "Şuayb (a.s), Musa ya dedi ki; bu iki kızımdan birini - sen bana sekiz yıl işçilik yapman şartıyla- sana nikâhlamak istiyorum. Eğer işçiliğini on yıla tamamlarsan o da kendinden"[\[25\]](#). Bu ayet-i kerîme, karşılığında ücret alınabilen yararlanmanın mehir olabileceği delâlet eder. Diğer mezheplere göre, burada başlık parasından çok, babanın kızı adına almış olduğu mehir söz konusu olabilir. Nitekim, Hz. Musa'nın orada evlendirilmesi, mal-mülk sahibi olarak yeniden Mısır'a dönmesi bunu gösterir. Ebû Hanîfe ve diğer bazı fakîhlere göre, kızın babasının evlenecek erkekten mehir dışında bir şey alması caiz değildir. 1917 tarihli Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesinde şu hükümler yer alır: "Mehir, evlenen kadının hakkı olup, onunla çeyiz yapmağa zorlanamaz. Bir kızı evlendirmek veya teslim etmek için ana-baba veya diğer hisimlerinin, kocadan akçe veya benzeri şeylerini almaları memnûdur".[\[26\]](#) Kadının, mehrin tamamına hak kazandığı haller: Kadın; sahib halvet, zifaf veya ölüm halinde mehrin tamamına hak kazanır; a) Sahih halvet: Sahih bir akıtle evli bulunan eşlerin, kimsenin göremeyeceği ve istekleri dışında kimsenin giremeyeceği kapalı veya kapalı sayılan bir yerde yalnız kalmalarıdır. Halvete engel olan durumların da bulunmaması gereklidir. Eşlerin yanında üçüncü bir kişinin bulunması, kari-kocada cinsel birleşmeye engel halin olması, küçüklük, ay hali, hastalık, farz oruçlu olmak, farz veya nafile hac için ihramda bulunmak gibi. Sahih halvet iki durumda zifaf olmuş gibi sonuç doğurur. Bu halvetten sonra kadın boşanırsa kadın tam mehre hak kazanır. Çünkü kadın evlenme ümidile nikâhlı olarak kapalı bir yerde bulunduğu için daha sonra boşanma olursa, yeniden evlenmede nikâhtan önceki şartlarla eş bulamayabilir. Halvetten sonra boşanan kadın iddet bekler. Dolayısıyla da iddet nafakası, halvetten sonra en az altı ay sonra doğacak çocuğun nesebinin sabit olması gibi haklardan yararlanır. b) Zifaf: Burada evliliğin mûteber olma şartı da aranmaz. Zifaf ve sahib halvette mehrin tamamının gerekliliğinin delili şu ayettir:
وَكَيْفَ
تَأْخُذُونَهُ وَدْ
اَفْضَى
بَعْضُكُمْ

اِلَى بَعْضٍ
وَاَخَذْنَ
مِنْكُمْ
مِيثَاقًا
غَلِيظًا "O kadınlardan birine
yüklerle mehir vermiş olsanız bile, içinden bir şey almayın"[\[27\]](#). Zifaf sahib evlilikte
olmuşsa kadın mehrin tamamına hak kazanır. Tesbit edilen mehir yoksa mehr-i misil alır. Zifaf fasit
evlilikte olmuşsa, kadın mehr-i misil ile mehr-i müsemmadan hangisi daha az ise ona hak
kazanır. Daha önceden mehrin tesbit edilmemişse, mehr-i misil alır. Fasit nikâhta halvet,
zifaf hükmünde değildir.[\[28\]](#) c) Eşlerden birinin ölümü; Kadın vefat
ederse, mirasçları, mehri mirastaki paylarına göre bölüşürler.
Kocası da dörtte bir veya ikide bir mirasçi olacağı için mehri o
ölçüde eksik verir. Koca vefat ederse, kadın, terikeden mehrin miktarını ayrıca
alır^[29]. Mehrin yarısının ödeneceği haller: Sahib evlilik, zifaf veya sahib halvetten önce
kocanın fiiliyle sona ermişse, kadın mehr-i müsemmânın yarısını alabilir. Mehrin tamamı
peşin olarak verilmişse, kadın bunun yarısını kocasına iade etmek zorunda bulunur. Delil şu
ayettir: وَاِنْ
طَلَّقْتُمُ
08;هُنَّ مِنْ
قَبْلِ اَنْ
تَمَسُّوهُن
17;َ وَقَدْ
فَرَضْتُمْ
لَهُنَّ
فَرِيضَةً
فَنِصْفُ مَا
فَرَضْتُمْ
اِلاَّ اَنْ
يَعْفُونَ "Eğer siz onları
kendilerine temas etmeden önce boşar, fakat daha önce mehrin tesbit etmiş olursanız, o
halde tayin ettiğiniz o mehrin yarısı onlarındır"[\[30\]](#). Bu ayet hükmüne göre,
kadının yarı mehrin almasının şartları şunlardır: a) Mehrin daha
önceden tesbit edilmiş olacak b) Koca, karısını zifaftan
önce boşamış olacak. c) Kadın mehrin hakkında
vazgeçmemiş bulunacak. Burada evlilik boşama ile sona erebileceği gibi fesih, ile Lian,
kocanın iktidarsızlığı, islâm dinini terketmesi, karısı müslüman olduğu halde
kendisinin islâm'a girmekten kaçinması, karının usul ve fürûuna
hürmet-i müsaharayı gerektiren bir fiil işlemesi halleriyle de sona erebilir.
Bütün bu durumlarda evliliğin sona ermesi kocanın fiili ile olmuş bulunur ve kadın yarı
mehre hak kazanır. Yeter ki bu ayrılık cinsel birleşmeden önce vuku bulsun. Bu çeşit
ayrılıkta kadına iddet gerekmeyez[\[31\]](#). Yukarıdaki durumlarda evlilik yine zifaftan önce ve
kocanın fiiliyle olur, fakat verilecek mehrin miktarı belirlenmemiş olursa kadına muta denen bir
teselli hediyesi vermek gereklidir. لاَ
جُنَاحَ
عَلَيْكُمْ
اِنْ
طَلَّقْتُمُ
النِّسَآءَ

مَا لَمْ
 تَمَسُّوهُنَّ اَوْ
 تَفْرِضُوا
 لَهُنَّ
 فَرِيضَةً
 وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى
 الْمُوسِعِ
 قَدَرُهُ
 وَعَلَى
 الْمُقْتِرِ
 قَدَرُهُ
 مَتَاعًا
 بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا
 عَلَى
 الْمُحْسِنِينَ “Kendilerine el suuml;rmeden ya da mehir belirlemeden kadınları boşarsanız size bir guuml;nah yoktur. (Bu durumda) -eli geniş olan guuml;cuuml;ne gouml;re, eli dar olan da guuml;cuuml;ne gouml;re olmak üzere- onlara, aklın ve dinin gereklerine uygun olarak muuml;t’s;a verin. Bu, iyilik yapanlar üzerinde bir borccedil;tur.”[\[32\]](#) Muta; kocanın; mal, elbise veya yiyecek olarak boşanmış hanımıma verdiği şeylere denir. Ayette mutanın miktarı belirlenmemiş ve bu husus iccedil;tihada bırakılmıştır. Ebû Hanîfe`ye gouml;re, mutanın en azı bir elbise, baş örtüsuuml; ve bir yorgan olup, mehr-i mislin yarısından çok olamaz[\[33\]](#). Kadına mehir vermenin gerekmemiş durumlar: İki durumda kadına mehir vermek gerekmek. a) Evlenme akdi fasit olur ve koca karısını zifaftan önce boşarsa, erkeğin mehir veya mut`a vermesi gerekmek. Buna evliliğin karşılıklı rıza ile veya hâkimin huuml;kmuuml; sona ermesi sonucu değiştirmez. b) Evlilik akdi sahib olur, fakat, gerccedil;ek veya huuml;kmî (sahih halvet sûretiyle) zifaftan önce kadının fiiliyle ayrılık vuku bulursa, kadın yine birsey alamaz. Kadının kuuml;çük evlendirilmesi halinde bulûğ muhayyerliği hakkını kullanması, irtidat etmesi veya kocası islâm`a giren ve ehl-i kitap olmayan kadının, muuml;sluuml;man olmaktan kaçınması hallerinde evlilik akdi kadın tarafından veya kadın sebebiyle sona ermiş sayılır. Kadının, kocasının usul veya fuuml;rûundan birisiyle hurmet-i muuml;saharayı gerektiren bir fiil işlemesi, meselâ zina etmesi veya bunlardan birisiyle sevişmesi halinde de evlilik kadın tarafından sona erdirilmiş sayılır[\[34\]](#). Sonuç olarak mehir evlilik hayatı suuml;resince kadın iccedil;in bir yedek akçe niteliğindedir. Kadının aniden kocasını kaybetmesi veya boşanmaları hâlinde, kocasının evinde kalması zorlaştabilecegi iccedil;in, kendisine yeni bir hayat programı hazırlayıcaya kadar mehir ona bir destek olur. En az mehir miktarının iki tane kurbanlık koyun parası kadar olduğu, üst sınırının ise dört yuuml;z dirhemin de üstünde olabileceği, Hz. Peygamber devrinde, yaklaşık beş dirheme bir kurbanlık koyun alındığı dikkate alınırsa, böyle bir gerccedil;ek mehrin, önemli bir yedek akçe teşkil edeceği açiktir.

[\[1\]](#) Mavsbilî, el-Ihtiyâr 448 [\[2\]](#) en-Nisâ, 4/4 [\[3\]](#) en-Nisâ, 4/24 [\[4\]](#)

Ebû Dâvud, Nikâh: 36, (2125, 2126); Nesâî, Nikâh: 76, (6, 129); İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercuuml;me ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/261 [\[5\]](#)
eş-Şevkânî, Neylül-Evtâr, VI, 170 [\[6\]](#) es-Serahsî, el-Mebsut, V, 62

vd.; el-Kâsânî, Bedâyi` s-Sanâyi, II, 274-304; Ibnü`l-Hümâm, Fethul-Kadîr, II, 434 vd.; el-Cassâs, Ahkâmü`l-Kur`ân, III, 86 vd.; Ibn Rüşd, Bidâyetü`l-Müçtehid, II, 16 vd.; Ibn Âbidin, Reddü`l-Muhtâr, II, 329 [7] en-Nisâ, 4/34 [8] el-Bakara, 2/236 [9] Kâsânî, a.g.e., II, 274; eş-Şîrâzî, el-Mühezzeb, Halebîtab`ı, II, 55, 60; Ibn Rüşd, a.g.e., II, 25 [10] İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 10/257. [11] en-Nisâ, 4/20 [12] eş-Şevkânî, Neylü`l-Evtâr, VI, 168; Heysemî, Mecmau`z-Zevâid, Mısır, t.y., IV, 283 vd [13] Buhârî, Nikâh, 34-51; es-Sabûnî, TefsîruÂyâtı`l-Ahkâm, Dımaşk 1397/1977, I, 453; ez-Zühayli, a.g.e., VII, 256; Ömer Nasuhî Bilmen, İstilâhâtı`l-Fıkhiyye Kâmusu, İstanbul 1967, IV, 121-123; Hamdi Döndüren, Delilleriyle Islâm Hukuku, İstanbul 1983, s. 279, 280 [14] el-Kâsânî, a.g.e., II, 277 vd.; Ibn Âbidîn, a.g.e., Mısır, t.y., II, 252, 458-461; el-Cassâs, Ahkâmü`l-Kur`ân, II, 143 [15] en-Nisâ, 4/24 [16] eş-Şîrâzî, a.g.e., II, 59; eş-Şevkânî, Neylül-Evtâr, VI, 170; el-Askalânî, Bülûğu`l-Merâm, Terc. A. Davudoğlu, İstanbul 1967, III, 247 vd.; Bilmen, a.g.e., VI, 173-175 [17] el-Bakara, 2/237 [18] Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 379 [19] M. Muhyiddîn Abdülhamîd, el-Ahvâluş-Şahsiyye, s. 140, 141 [20] Halil Cin, Islâm ve Osmanlı Hukukunda Evlenme, Ankara 1974, s. 218 [21] Mehmed Zihni, Nimet-i Islâm, İstanbul 1976, s. 641 vd. [22] Kâsânî, Bedâyîus-Sanayı, Kahire 1327-28/1910, II, 282-283; Molla Hüsrev, Dürerü`l-Hukkâm Şerhu Gureril-Ahkâm, İstanbul 1979, I, 342; el-Fetâva`l-Hindiyye, Bulak 1315, I, 309-311; M. Ebû Zehre, el-Ahvâluş-şahsiyye, Kahire 1368/1948, s. 182-183; Bilmen, İstilâhâtı`l-Fıkhiyye Kamusu, İstanbul 1985, II, 6, 119-120, 140-142 [23] Molla Hüsrev, a.g.e., I, 347 [24] el-Kâsânî, a.g.e., II, 287; M. Ebû Zehra, a.g.e., s. 183-184; Bilmen, a.g.e., II, 119 [25] el-Kasas, 28/27 [26] Hukuk-ı Aile Kararnamesi, madde, 89, 90 [27] en-Nisâ, 4/20 [28] el-Kâsânî, a.g.e., II, 335; "Halvet" maddesi [29] Ibn Rüşd, a.g.e., II, 20 [30] el-Bakara, 2/237 [31] el-Kâsânî, a.g.e., II, 296 vd.; Ibnü`l-Hümâm, Fethu`l-Kadîr, II, 438-439 [32] bk. el-Bakara, 2/236 [33] es-Serabsî, el-Mebsût, V, 82, 83; es-Sabûnî, a.g.e., I, 379-380; M. Zihni, a.g.e., s. 441 vd. [34] el-Kâsânî, a.g.e., II, 336, 337

[islam ve Hayat, Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)